

Rabbi Hershel Schachter
24 Bennett Avenue
New York, New York 10033
(212) 795-0630

הרה"צ רב' ש"כט
ראש ישיבה וראש כולל
ישיבת רבינו יצחק אלחנן

פינוי המת

מי שקנה קרקע בא"י, ומת בחו"ל בשעת המגפה, וא"א להעבירו כעת לא"י, וקצרוהו בחו"ל ע"מ להעבירו לא"י כשיחאפשר הדבר, מותר לפנותו משני טעמים, דמצואר בשו"ע יו"ד (רס"א ס"ג) שצדק כלל חסור לפנות את המת מקבר לקבר, א"א"כ פנוהו ע"מ לקברו בא"י, או שקצרוהו מלכתחילה ע"מ לפנותו.

A family who is currently unable to use their burial plots in Eretz Yisrael due to the coronavirus, may perform a temporary burial in Chutz L'Aretz and when the situation permits, the body may be disinterred and moved to Eretz Yisrael as is indicated clearly in the Shulchan Aruch.

בעניני אצלות

א. אם אין זדעתו של האצל לנסוע לביה"ק להשתתף בקבורה, וכבר השלים לסדר כל ההכנות דרך הטלפון והאינטרנט בקשר להח"ק וביה"ק וכו', אז חל הדין שמשמטרוהו לכתפים נשלמה אנינותו וכבר חלה השצעה שלו, וחייב להתפלל וכו'.

ואם זדעת בני המשפחה להשתמש בזו"ס כדי שיוכלו אחרים להשתתף בהלויה באופן זה, ומסתמא גם לאחר שהשלימו כל ההכנות שעם הח"ק וביה"ק הקצרות עדיין יכולים עכשיו להתקשר דרך הטלפון עם קרובים וידידים להודיע זמן ההלויה ואופן ההתקשרות עם הזו"ס, הרי יוצא שהאונן עדיין לא גמר כל התעסקות שלו בקבורה, ויוצא שעדיין דין אונן עליו. וכן יש להעיר שאפילו אם מוצילים את המת לקבורה בא"י, והקרובים הנשארים באמריקא זדעתם להתקשר דרך הטלפון עם ידידים הגרים בא"י להודיע זמן ההלויה ומקומה, אולי זה ג"כ נחשב כאילו עדיין לא גמרו התעסקותם בקבורה, ועדיין דין אונן עליהם. (וכמדומה שלא נהגו כן.)

ובמקרה שהאצל לא יתקשר עם אחרים להודיע זמן ההלויה וכו', אלא שזדעתו להשתתף בעצמו דרך הזו"ס, יש להסתפק אם זה ג"כ נחשב כאילו עדיין לא השלים התעסקותו בקבורה או לא. וכזה יש להסתפק גם במוצילים את המת לקבורה בא"י, ואלה הנשארים כאן זדעתם להסתכל בזו"ס, אולי זה ג"כ נחשב כאילו עדיין לא השלימו את התעסקותם בקבורה, ועדיין דין אנינות עליהם.

ב. בע"פ לאחר חלות נחלקו התוס' והאו"ז אם דינו כיו"ט לדחות אצלות, והרמ"א הכריע להקל כאו"ז, דהל' כדברי המיקל באצל. (חי' ר' אלעזר משה הורביץ לשו"ע יו"ד שמה.) ולפי"ז מן הנכון להפסיק בניהוג האצלות קודם לזמן חלות, ולא להמתין עד לאחר חלות. ואם לא נשלמה אנינותו עד לאחר חלות, יש להסתפק לאיזה כיוון נאמר להקל - שלא להתחיל אז שצעה (כדין הקוצר את מתו ברגל), וממילא ינטרף לנהוג שצעה לאחר הפסח; או להקל למעט שצעה, ולהתחיל השצעה תיכף בע"פ (כשיטת התוס') ולומר שצעה גיעה היו"ט של פסח (בכמה שעות) תחטול השצעה, ולא נחייבו לנהוג שצעה אחר היו"ט. וכמדומה לי שהמנהג הפשוט הוא כהלך השני הנ"ל.

[אכן לפי דברי החוס' בעירובין שהביאו מהגאונים שאפילו לדעת הסוברים שאצילות יום ראשון דאורייתא, ג"כ קיי"ל דהלכה כדברי המקל באצל, שאין דין זה מיוסד על ההנחה שדיני אצילות דרבנן הם וספיקא דרבנן לקולא, אלא יסודו בגזיה"כ שכל מקום ספק אין הכהן מטמא לו' קרובים, ומנות אצילות מקורה בקרא דלה יטמא, [וכן כתב בתשו' משכנות יעקב, וכן הוא להדיא בתוה"א להרמב"ן, ועי' מש"כ בזה בס' בעקבי האלף סי' י"ב], ודין זה דומה לדין ספק ערלה בחו"ל, דאף לפי מאי דקיי"ל דהיא הללמ"ס, מ"מ כך נאמרה הלכה דספיקא לקולא, ודין הלכה כדברי המקל באצל הוא משום דבעינן ידיעה ודאית בכדי להתחייב באצילות, ואין זה מפני שיש להקל בכל מאי דאפשר, אלא משום דליכא ידיעה ודאית אם יש בזה מחלוקת להלכה, א"כ היה צריך להיות הדין שאם גמרו את הקצורה אחר חלות בע"פ, שלא יתחילו ניהוג האצילות עכשיו.]

ג. מי שהתחיל אצילותו בח' ניסן, וי"ד ניסן הוא יום השביעי שלו, קיי"ל דמקצת היכ"כ, ויום השביעי עולה לכאן ולכאן, ונחשב כאילו כבר התחיל השלשים באותו היום, וממילא לאחר חלות תשוב כיו"ט (חג הפסח, בניגוד לחג המנוחות) ומצטל שלשים, ולדעת כמה פוסקים, דינו כחוק יב"ח שמות לו להחלטה ולהסתפר אם כבר הגיע למצב של יגערו בו חזריו, ומצואר בתשו' גדולי האחרונים, שלא לו שמגלחים בכל יום, א"כ להמתין ג' חדשים להתגלח, ועי' יציע אומר (ח"א יו"ד סי' כ"ה) שמספיק ח' ימים [ולענין תספורת, המקובל הוא כדעת הגרמ"פ דמספיק ב' חדשים], ועיי"ש עוד לענין מח' אחרונים הנ"ל, שט"ס יש במשנ"כ בזה (תקמ"ח ס"ק ל"ד), וכ"כ הגרמ"פ באגר"מ, (וכבר תוקן בכל הדפוסים החדשים), ושמן הנכון שלא להקל בתספורת ותגלחת עד שיעברו שלשים יום שלמים צפ"מ, ולא סגי שנתצטל ממנו הדין שלשים. אך עיי"ש עוד, שבמקום צורך גדול יש לסמוך ע"ד המקילים.

ד. דעת רוב הפוסקים שלגבי אשכנזים (דלית להו כשיטת הגאונים וזכ' ספרד שאצילות יום א' דאו') שהאצל ציוס ראשון של השבעה אינו מניח תפילין אפילו איננו יום המיתה.

ה. וציוס השני של השבעה שמניחים תפילין, מן הנכון להמתין מלהניחם (לכתחילה) עד לאחר הנך החמה, אף שצדק כלל מותר לצדק על התפילין משיכיר וכו', דמצואר במשנה מגילה (כ.). שלכתחילה אין לומר מקצת היכ"כ עד לאחר הנך (בזבה), ובהל' אצילות זה מח' בתוה"א אם אומרים מקצת היכ"כ בלילה, [ויש בזה סתירה בשו"ע, ועי' מש"כ בזה בס' בעקבי האלף סי' י"ז], ולמעשה נהגו להחמיר, שלא לומר מקצת היכ"כ עד לאחר שחרית ציוס השביעי, ולשון הגמ' צמו"ק (כא.). הוא, משני ואילך, ושני בכלל, מותר להניח תפילין, ושמה על הגליון ציינו לעיין בר"ן להצין הלשון התמוהה הזאת, ועיי"ש בר"ן (לסוכה) שציאר שבאמת אצל אסור להניח תפילין שני ימים הראשונים, אלא שבצדק של היום השני אמרי' דמקצת היכ"כ, ולכתחילה אין לומר מקצת היכ"כ עד לאחר הנך החמה.

ו. אצל סעודה ראשונה ציוס ראשון אסור לאכול משלו, ובשעת המגפה שקיימת אפשרות שהשכנים מפחדים לבוא, נחלקו האחרונים בדבר - אם בכה"ג עדיין אסור האצל לאכול משלו. דיש שהבינו שסעודת הבראה מהווה חלק ממנות ניחוס אצלים, ואסור האצל לאכול משלו, כי בזה הוא מונע מהאחרים את האפשרות מלקיים את המצוה שלהם, אצל במקום שידוע שלא יבואו - אז יהיה מותר לו לאכול משלו, דאינו מצטל שום מצוה מהשכנים. אכן אחרים הבינו שזה חלק מניהוג האצילות של האצל, להראות כאילו הוא כ"כ מצולצל עד כדי כך שאינו יכול אפילו להכין אוכל לעצמו. ולפי"ז, אפילו יודע מראש שאחרים לא יבואו להציא לו אוכל, עדיין אסור לאכול משלו. והנה לדעת רוב הפוסקים, עושים סעודת הבראה גם בחוש"מ, וע"פ פשוטו מזה יש להוכיח שאין דין זה מניהוג אצילות, דאין ניהוגי שבעה בחוש"מ, אלא מדין ביטול מצוה ניחוס האצלים מהשכנים. וממילא, צידוע מראש שאחרים לא יבואו - מאיזה טעם שיהי', אין לאסור על האצל מלאכול. [עי' ס' גינת אגוז עמ' 5"ו]. ומן הנכון שסדרו הקרובים והידידים לשלוח לבית האצל סעודה לאכול תיקף ומיד.

Rabbi Hershel Schachter
24 Bennett Avenue
New York, New York 10033
(212) 795-0630

הרה צבי שכטר
ראש ישיבה וראש כולל
ישיבת רבינו יצחק אלחנן

1. A mourner who will not attend the burial is no longer an Onen once he has completed all necessary phone calls and e-mails regarding arrangements with the Chevra Kadisha and cemetery. Shiva begins at this point. However, if the mourner who will not be personally attending the funeral, will still be involved in letting others know where they can watch or listen to the funeral and burial, then this is considered to be “involved in the burial process” and he would therefore remain an Onen until after the kevura.

[However, it is not clear what the status should be of a mourner who will not be communicating with others about how to attend or watch the funeral, but will personally be watching or listening to the funeral.]

2. Shiva ends for a mourner immediately prior to Chatzos on Erev Pesach. If Shiva did not begin before Chatzos (i.e. burial did not take place until after Chatzos), the common practice is that the mourner does observe Shiva at that time until Pesach begins. (It is questionable whether this practice is correct because there is room to argue that the shiva shouldn't begin until after Pesach).

3. The common practice for Asheknazim is that one does not wear tefillin on the first day of Shiva, even if the first day of Shiva follows the day of the petira.

4. On the second day of Shiva, it is best for the mourner to put on his tefillin after ha'neitz ha'chama (sunrise).

5. Normally, a mourner may not prepare his own food for the first meal after the funeral. There are two reasons suggested for this prohibition. First, since part of the mitzvah of comforting the mourner is to provide food, by eating his own food, the mourner is preventing others from fulfilling their mitzvah properly. Second, by taking food from others the mourner is demonstrating his aveilus. It is a demonstration of mourning to show a lack of self-sufficiency to the point that one can't prepare his own food. A practical difference between the two approaches would be whether the mourner may eat from his own food on Chol Ha'Moed when we don't observe practices of mourning, though there remains a mitzvah of comforting a mourner. Since we generally assume that even on Chol Ha'Moed a mourner cannot eat his own food for the first meal, it seems that we assume the first explanation of this halacha to be correct. Consequently, in a situation such as the current one, where comforters are unable to come to the house due to social distancing, the mourner may eat his own food. He is not preventing others from doing the mitzvah of comforting him since they are unable to do so in person anyway. It would certainly be proper for the community to arrange for a meal to be delivered to the mourner's home right away.

Rabbi Hershel Schachter
24 Bennett Avenue
New York, New York 10033
(212) 795-0630

הרה צבי שכטר
ראש ישיבה וראש כולל
ישיבת רבינו יצחק אלחנן

6. If Shiva concludes on the morning of Erev Pesach, the period of Shloshim begins immediately and ends at chatzos on Erev Pesach. The Avel now begins the period of "Twelve Months" for a parent. Normally, one in this category of Aveilus may shave after eight days if he usually shaves daily, as this is considered, "yiga'aru bo chavairav." However, because in this situation the Shloshim ended on Erev Pesach (while in reality thirty days have not yet passed), there is a dispute among the poskim as to whether it is permitted for the mourner to shave. The major poskim recommend that one be stringent on this matter, but Chacham Ovadia Yosef concludes that if a person feels there is a great need he may rely on those lenient opinions who say that Shloshim is no longer in effect at all and one would be permitted to shave.

צבי שכטר
י"א ניסן תש"פ